Anul V. No. 42 15 Noembre 1862.

JURNAL,

PENTRU RESPÎNDIREA SCIINȚIELOR NATURALE IN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

SĂPUNU.

Între caracterile remarcabile care deosebesc epoca modernă a istorieĭ universale, din celle anticĭ, este întrebuințarea săpunuluĭ.

Romaniĭ, Eleniĭ, Egipteniĭ, Asirieniĭ și în genere tóte popórele anticĭ, de și s'aŭ aflat într'un gradŭ fórte'naintat în civilisațiune, cu tóte acestea, sciința săpunuluĭ le a lipsit; de aceea ne esplicămŭ obiceiulŭ anticilorŭ de a'șĭ unge corpu cu unturĭ aromaticĭ; căcĭ pelea omuluĭ produce ne'ncetat o sudoare grasă. Asta este condițiunea vieţeĭ nóstre; apoĭ este sciutŭ că grăsimea nu se topesce în apă; prin urmare o spă-

lare simplă a corpuluĭ prin ape fiind calde saŭ rece, nu este în stare a topi şi a ridica aceste materiĭ grase; ânsĕ fiind-că aceste materiĭ organice grase aŭ odóre fórte neplăcută, de aceea ceĭ anticĭ eraŭ nevoiţĭ să ungă corpul lor prin unturĭ aromaticĭ, ca să acopere aceste odóre fatale a peleĭ care nu eraŭ în stare a o depărta prin nicĭ unŭ felŭ de baie. Tocmaĭ la finitulŭ secolelor medii, Chimiea făcĕnd progresele eĭ celle marĭ, a descoperit şi săpunu, unŭ articolŭ de viaţă devenit acum pentru unŭ omŭ civilisat atât de necessariŭ ca şi pânea din tóte ḑillele. De aceia, cu drept cuvĕnt illustrul Chimistŭ L i e b i g a putut să ḑică „că gradele civilisaţiuneĭ uneĭ ţerrĭ se mĕssóre prin cătimea de săpunŭ care se consumă acolo“. Lucru curios! Dupŏ D. Liebig nu numerulŭ professorilor şi al ḑiaristilorŭ însemnéḑă gradele civilisaţiuneĭ, ci numerul săpunarilor.

Dar décă anticiĭ n'aŭ avut săpunŭ artificial şi industrial, tot aŭ avut săpunul natural, căcĭ şi Natura care a îngrijitŭ pentru tóte trebuinţele nóstre, a creatŭ şi plante producĕtóre de săpunŭ.

In acest articolŭ vom face o mică revistă d'aceste plante care se găsescŭ maĭ în tóte ţerrile şi dintre care unele sunt multŭ maĭ preferabile de căt celle artificiale.

Cea maĭ respăndită plantă de săpunŭ este cea cunoscută la noĭ sub numirea de săpunelŭ (Saponaria officinalis L.) care cresce pe locurile nisipóse şi argilóse (cleióse), lângŏ rîurĭ şi lacurĭ şi care este coprinsă în classificaţiunea luĭ Linné în classa numită D e c a n d r i a dar în sistemulŭ natural în familia Caryophyleelor.

Tótă lumea cunósce acéstă plantă cu florile eĭ marĭ albe, saŭ de colórea peleĭ omuluĭ şi d'o odóre plăcută, care înfloresce de la luna luĭ Iuliu pĕnă la Septembre c'o rădăcină mare, furcată, roşióră, făr' odóre şi d'unŭ gustŭ acrŭ.— Cănd ferbe cineva frunḑele şi maĭ cu sémă redăciuna acesteĭ plante căt-va timpŭ, şi cănd bate cineva c'o nuia aceste ferturĭ, atuncĭ se face spume întocmaĭ ca de săpunŭ, maĭ cu sémă cănd amestecă cineva aceste ferture cu nisce materiĭ grase. Acest săpun vegetal este mult maĭ preferabilŭ de căt săpunu artificialŭ, cănd voimŭ a spăla şi a curăţĭ stofe delicate de batiste saŭ matase, fie albe saŭ colorate; asemenea şi la curăţirea auruluĭ şi argintuluĭ.

Dupŏ săpunel cresce în Germania, Francia şi chiar la noĭ în multe locurĭ o plantă numită Miksunele de nópte (lychnis divica L., lychnis vespertina, Sibih). Şi aste plante apartine la familia Caryophi-leélorŭ (în systemul luĭ Linné class X, ordo V); cresce pe câmpiĭ de arăturĭ, pe islase, în tufişurĭ şi maĭ cu sémă în locurile umede; asemenea în înfăcişarea eĭ cu spăunel, ĕnsă are perĭ albĭ şi florile eĭ nu se află multe adunate la unŭ locŭ, şi câte duoe la fie-care ramură furcate; aceste florĭ care sunt albe, rarĭ bătĭndŭ ceva în colóre roşie, se deschide séra, şi aŭ atuncĭ o odore plăcută. Numaĭ rădăcina albă şi grósă a aceste plante, este în stare a servi ca săpunŭ în modul menţionat maĭ sus.

În Elada şi în alte părţĭ alle Orientuluĭ, cresce o a treia plantă de săpun numit în Elada „Strution“ saŭ planta de ipsosŭ (Gypsophilla Struthium); are o înfăcişare plăcută şi elegantă, este 'naltă şi subţire; şi astă plantă apparţine la familia Caryophyleelor (în systemul luĭ Linné este în classa V, ordinea II). Trunchiul eĭ are o mărime de 1—2 picióre, nu e ramuratŭ şi pórtă frunḑe înguste acsilare, cam rotunde şi cărnóse. Florile eĭ sunt micĭ şi albe, staŭ pe vîrfulŭ trunchiuluĭ (terminale). Rădĕcina e grósă, despărţită în maĭ multe căpătăiurĭ, din fie care ésă un deosebit trunchiu. Acéstă rădĕcină uscată este unŭ articolŭ de commerciŭ. Dar în acéstă plantă, principul săponificător se găsesce într'o mare cătăţime în frunḑe şi nu în rădĕcină.

Este cunoscut acum în botanică că plantele care apparţin la aceeaşĭ familie naturale, coprinde şi aceleaşĭ proprietăţĭ principe şi materiĭ preciόse întrebuinţate în medicine saŭ în industrie; cu tóte acestea vedem că materia numită S a p o n i n care produce că o plantă póte să fie întrebuinţată ca săpunŭ, acéstă materie, ḑicemŭ, o găsim la maĭ multe plante care apparţin la differite familiĭ naturale.

Aicĭ se găsesce în partea suduluĭ a Europeĭ şi în Orientŭ unŭ genŭ de plante numite L e o n t i c e (saŭ frunḑa leuluĭ, care apparţine la classa VI-lea Linné şi familia Berberidee în systemulŭ naturalŭ) avĕnd florĭ galbene şi frunḑe care sémănă cu acelle alle păpădiilor (Leontodon taraxacum). Acéstă plantă cu cualităţile eĭ era conoscută şi Elenilorŭ care le a numitŭ

Λεοντοπέταλον. Rădăcina acesteĭ plante are o mare cătăţime de săpun care dă unŭ săpun fórte blîndŭ şi este întrebuinţatŭ acumŭ sub numirea de „Işcar“ saŭ „Cherris“ pentru spălătura şalurilorŭ scumpe de caşemir, care s'ar strica décă le ar spăla cineva cu săpunŭ. Duoe alte spece alle acestuĭ genŭ (L, chrysogonum, şi L, thalictroides) care crescŭ în America; frunḑele şi seminţele lorŭ sunt întrebuinţate ca medicamente în contra muşcăturilor de paiagenŭ şi la defferite maladiĭ de pele. Deja D i o s c o r i d e numesce acest medicamentŭ sub numirea de χρσδόγονον,

Dar India orientale, şi în genere insulele meridionale alle Asieĭ şi alle Americeĭ, unde Natura a desvoltat tótă mărimea creaţiunelorŭ eĭ, în nisce plante şi arborĭ esoticĭ cu forme şi cualităţĭ neobicinuite în climele nóstre, acolo găsimŭ şi unŭ arborŭ de săpunŭ numitŭ S a p i n d u s (apparţine la classa VIII ordo III în systemulŭ luĭ Linné şi la familia Sapindaceelor în methoda naturalĕ a luĭ Jussieu), Cea maĭ remarcabile spece este Sapindus saponarius, L,; este unŭ arborŭ înaltŭ cu florĭ albe micĭ adunate în formă de spicurĭ; fructele acestuĭ arborŭ sémănă c'o mică prună. Măduva trunchiuluĭ acestuĭ arborŭ este lipiciósă ca săpunu móle şi este întrebuinţatŭ ca săpunŭ fără vr'o altă preparaţiune,

Dar afară din celle numite, esistă în differite ţerrĭ, maĭ cu sémă în celle calde, o mulţime de spece de Sapindus care daŭ săpunŭ. S. e. S. abruptus; S. emarginatus; S. detergens, S rarus; S. laurifoliolatus; S. sensiglens etc.

Din celle ḑise pĕne acum resultă că, de şi nu se află pré multe genurĭ de plante saponifere, ĕnsă sunt fórte respendite pe pămĕntŭ în căt putemŭ să ḑicem că Natura a dăruit fie-cărîea clime. plantele sélle saponarie, şi că décă vr'o întîmplare neprevĕḑută va împedeca vr'o dată fabricaţiunea săpunuluĭ în lume, ómeniĭ vor găsi în regnulŭ vegetal destul săpun natural spre a îndestula trebuinţele lor de săpunŭ.

Dar, putem să ne întrebămŭ: care este causa că ómeniĭ aŭ negligeat într'atâta aceste darurĭ preciόse alle Natureĭ şi nu le aŭ întrebuinţat, şi în loculŭ lor aŭ alergat la productele artificiale alle săpunariilorŭ? Respunsul este că, aicĭ ca şi pretutindine, vedem că civilisaţiunea a depărtatŭ pe omŭ din calea naturale, înpingĕndu'l să caute a îndestula trebuinţele sélle prin invenţiunĭ industriale, unde chiar Natura însăşĭ s'a însărcinat a'i procura aceste trebuinţe. Ba încĕ, săpunulŭ naturalŭ are preferinţe că este tot d'auna curatŭ şi neamesticát cu nisce principe vătĕmătóre, ca săpunul al săpunarilor.

Ca să se încredinţeḑe cineva că este aşa, vom vorbi aicĭ ceva despre săpunŭ şi falsificaţiunile luĭ.

In limba chimică, săpunulŭ este o sare, adicĕ o combinaţiune d'un acid coprinsŭ în grăsime cu unŭ alcali saŭ leşie (s. e. potasse, soda saŭ ammoniŭ). Adicĕ în tóte felurile de grăsimĭ, (seŭ, grăsime de porcŭ, untŭ de lemnŭ. de migdale, de cănipă etc.) se află unŭ principŭ acru (unŭ acid) care face ca grăsimea se nu se topéscă şi să nu se amestice cu apa. Aşa dar, când amestecăm grăsime cu orĭ ce princip de leşie saŭ alcali, producem o combinare saŭ legare a aciduluĭ cu alcali, atuncĭ acidu nemaĭ fiind liberŭ şi legat, de aceea numaĭ împedecă grăssimea a se topi în ape şi din contra se face o materie solibilĕ în apa care o numimŭ s ă p u n ŭ. Este dar învederat că cătimea alcaliuluĭ trebuie să fie potrivită cu cătimea aciduluĭ coprinsŭ în grăsime; căcĭ décă cătimea alcaliuluĭ va fi pré mică, va remăne o parte a aciduluĭ liber şi o parte a grăsimeĭ nu se va topi în apă; prin urmare, se va perde fără folosŭ; din contra décă cătimea alcaliuluĭ e pré mare, atuncĭ o parte a luĭ va remăne liber şi va strica rufele saŭ alte materiĭ care le spălăm cu acest săpunŭ: căcĭ unŭ alcali curat fără grăsime róde tóte ţeseturile pînzeturilorŭ.

Dar nu numaĭ că acéstă cătime nu sunt bine potrivite la multe felurĭ de săpunŭ, ba încĕ sunt unele săpune care sunt falsificate. Căcĭ fabricanţiĭ de săpunŭ nu sunt nicĭ eĭ tot d'auna scutiţĭ de defectul general al ómenilor adicĕ de l ă c o m i e, maĭ cu sémă când concurenţa cere de la eĭ a reduce din ḑi în ḑi maĭ multŭ preciulŭ săpunuluĭ şi a'lŭ face maĭ eftinŭ; de aceia o mare parte dintr'înşiĭ, falşifică săpunulŭ, adicĕ amestecă cu săpunŭ nisce lucrurĭ care facŭ că eĭ potŭ să dea săpunu c'unŭ preţiŭ maĭ eftinŭ de căt trebuie, şi tot căştigă maĭ mult de căt ar trebui să căştige. Este învederat, că în locŭ de eftin, publicul plătesce pré scumpŭ, fiind-că e încelat.

Principul cellŭ maĭ inocentŭ întrebuinţat la falşificarea săpunuluĭ, este apa. Săpunul este în stare a priimi o fórte mare cătime de apă cu tóte acésta se pare că e uscatŭ, aicĭ publicululŭ este încelatŭ în privinţa cătimeĭ; căcĭ ellŭ plătesce baniĭ seĭ pentru apă în locŭ de săpun. O falşificaţiune maĭ rea, este reşina, căcĭ după ce chimia a descoperit că reşina amestecăndu-se în alcali (leşie) póte să producă săpunnŭ de atuncĭ o mare parte a fabricanţilor de săpun a început a amesteca cu seŭ saŭ untŭ şi o mare cătime de reşine (colofan etc,), fiind-că reşinele sunt multŭ maĭ ettine de căt grăsimile, Cea maĭ mare parte a săpunurilor parfumate care se vîndŭ în comerciŭ, sunt falşificate cu reşine. Dar un săpun amestescat cu reşină este fórte vătĕmătóre, căcĭ strica aţa şi maĭ cu sémă colorile înpunsăturilor văpsite, apoĭ este şi vătĕmător peleĭ omuluĭ, maĭ cu sémă la uniĭ ómenĭ care aŭ o pele delicată şi fórte simţitóre.

Dacă va cineva să să încredinţeḑe ca unŭ săpunŭ este curat şi bine lucratŭ, să'lŭ puie pe limbă: décă simte unŭ gustŭ acru, atuncĭ e de prisos acid; décă simte unŭ gustŭ de leşie, atuncĭ principulŭ alcaliuluĭ este de prisos; décă ensă se simte unŭ gustŭ greţos parecă sgărie limba şi ceriulŭ gureĭ, atuncĭ este reşină amestecată cu săpunŭ. Nu este ensă de tăgăduit că uniĭ fabricanţĭ sciŭ să falşifice săpunul lor intr'ast fel că nu cunósce niminĭ falşificaţiunea.

Cătŭ pentru precauţiunea d'a nu plăti pentru apă în locŭ de săpunŭ, e bine ca să cumpere cineva, unŭ săpunŭ despre care scie că a remas căteva lunĭ într'unŭ locŭ caldŭ şi uscatŭ; căcĭ prin căldura sécă, se evaporeaḑă o mare parte a apeĭ coprinsă în săpunŭ.

Tóte aceste precauţiunĭ devin de prisos la plantele saponifere; căcĭ Natura a produs în aceste plante săpunu pur şi ne falşificat, ca tóte lucrurile Natureĭ care sunt în genere pure şi nefalşificate (afaro numaĭ póte de uniĭ ómenĭ făcuţĭ din Natură, c'o fire falsă şi plină de minciunĭ).

Să nu ne acuse cineva că predicămŭ aicĭ in contra săpunarilor, lumînărarilorŭ şi tótă tagma lor. Din contra, onorabiliĭ lectorĭ aŭ veḑut că la începutul acestuĭ articol, am mersŭ pĕnă a ḑice că nu numerul professorilor, doctorilor în medecină, în dreptŭ şi în totŭ feliŭ, că nu numĕrulŭ ḑieriştilorŭ, litteraţilor în poesie şi in prose, liricĭ, elegicĭ, satiricĭ etc., ci numaĭ numerul săpunarilor este (dupo Liebig) messura esactă a graduluĭ civilisaţiuneĭ uneĭ ţerrĭ. Dar le aduc aicĭ aminte sentinţa classică: Amicus Cato, amicus Platu sed magis amica veritas." Da, iubescŭ săpunariĭ mesurătoriĭ civilisaţiuneĭ; adoreḑŭ lumînărariĭ care daŭ lumeĭ atăta „lumină . dar iubesc şi adoreḑŭ ăncĕ maĭ multu a d e v ĕ r u l ŭ.

B.

MAIMUŢA — VEVERIŢA.

Intre tóte animalele mammifere, nu esistă nicĭ unŭ ordinŭ în care Natura a produsŭ atătea differite genurĭ şi specii ca în ordinulŭ q u a d r u m a n i l o r saŭ maimuţelor, maĭ tóte mărimele şi formele găsescŭ acolo analogiile lorŭ. Omulŭ îşĭ găsesce acolo semenulŭ, saŭ să ḑicemŭ maĭ bine, caricatura luĭ în maimuţele anthropoide, care nu differă multŭ nicĭ de formă nicĭ de mărimea luĭ (s, e, Gorillo, Cimpanzeŭ şi Orang); leulŭ are semenul luĭ în maimuţe gentile Hapale; cănele are o copie fidelĕ în Cynocephalŭ; vulpea în Lemur albifrons, pisica în cercopithecu; apoĭ şi veveriţa îşĭ a găsitŭ imitaţiunea eĭ în maimuţa numită „M a i m u ţ a V e v e r i ţ a saŭ C a l l i t h r i x s c i u r e a, a căriĭ figură o presentămŭ aicĭ în alăturatul desemnŭ.

Caracterile zoologice alle acesteĭ maimuţe sunt celle următóre:

Colorea corpuluĭ este galbenă cenuşie. piciórele suntŭ galbene óchese, botu negru; este de mărimea uneĭ veveriţe, adico corpul are 10 police lungimea, dar coda e maĭ lungă de căt corpu (are 15 police lungimea) este subţire şi móle, dinţiĭ incisivĭ din macsila de josŭ staŭ dreptŭ în sus, avend o lama largă. Patria acesteĭ maimuţe este sudulŭ Americeĭ, maĭ cu sémă Cayenne şi ţerrile împregiul riuluĭ Orenoco. Acest animalŭ este fórte gentilŭ, nicĭ de cum sfiiciosŭ, dar este

pré simţitor pentru frigŭ şi nu póte să trăiască de cătŭ într'o climă fórte caldă; de aceea când e transportat în Europa, móre în dată. Eccŏ că Europa nu e térra maimuţilor, adicŏ a maimuţelor gentile şi blânde; căcĭ, cât despre maimuţele urîte şi cainóse, elle trăesc şi se îngraşă fórte bine în Europa nóstră pe costul oamenilor în menageriile şi afaro, şi de multe orĭ dămŭ peste maimuţe unde nu ne am gânditŭ. B.

Maimuţa — Veveriţa (Callithrix sciurea, L.)

CALĔTORIE ÎN ORIENT.

ART. II.

Athena. Parthenon este cellŭ maĭ frumos din tóte templurile antice ce seculiĭ aŭ putut conserva. Planul luĭ este d'o mare simplitate. corpul principal este un mare rectanglu divisat în duoe sale neegale şi incorgiurate de colóne. Cea maĭ mare deschisă spre rĕsărit este templul curat ḑis unde se afla statua colosale a Minerveĭ. Cea maĭ mică este Opistódom (sala din dărătŭ) acolo se afla închisŭ thesaurul public. Duoă portice de câte 6 colóne precedaŭ templul şi opistodomu; împregiur este un peristil compus de 8 colóne la faciade şi 17 pe laturĭ. Edificiul întregŭ este înălţat cu câteva trepte de

cât platoul Acropolului. Statue mărete şi ornamente de architectură înfrumuseţiaŭ faciadele.

Să vedem acum ce maĭ remăne dintr'acest admirabil monument.

Ornementul d'asupra intrăreĭ principale a dispărut cu totul. Din statuele care representaŭ nascerea Minerveĭ, numaĭ remăn de căt nisce capete; 2 din 4 caĭ aĭ sórelui sunt aşa de mutilaţĭ, în cât nu se maĭ conosc, éră 2 se afla în museul britanic din Londra. Tot în museul britanic s'a transportat o grupă de statue representănd pe Hercule şeḑĕnd, pe Ceres, Proserpina, Iris şi celle 3 Parce. Se suia în Parthenon pe nisce micĭ trepte aşeḑate pe un şir de pietri. Pronaosu era închis d'o grilă lipită între colóne şi care se rĕdica pĕnă sus. Se cunósce şi acum locul unde era aşieḑată statua colosalĕ a Minerveĭ. Se conservă âncĕ într'o citernă de dedesubtu Partenonuluĭ un capŭ de femee şi căteva remăşiţe din caĭ Minerveĭ.

În ântru Parthenonuluĭ se afla o statue representănd Nóptea şi într'o sutterană aprópe de Erechtion duoe fragmente d'o femee aripată representănd Victoria. Celle-l-alte fragmente de ornament de la intrarea principalĕ, dintre care celle maĭ importante este figura intrégă a luĭ Ilisus, se află în museul britanic. Capul luĭ Thetis este la bibliotheca imperialĕ din Paris. Multe statue şi fragmente de architecturi de la Acropolŭ se afla în museul Luvruluĭ din Paris.

Tunul veneţienilor a găurit tot, cu tóte acestea făciada occidentale cu celle 8 colóne dorice sunt âncĕ conservate, ornamentul d'asupra al acesteĭ faciade care representa disputa Minerveĭ ş'a luĭ Neptun este cu totul ruinat. Aŭ maĭ remas numaĭ duoe figurĭ: una represintă pe Cecrop şeḑend şi pe fiesa Aglaura genunchiată la picióreIe luĭ. Acésta este bucata cea maĭ bună şi cea maĭ complectă care a remas la Athena. De şi în mare parte ruinat Parthenon are ĕnsă unŭ aer măreţŭ.

Trecem acum la descrierea unuĭ alt templu nu maĭ pucin renumit din Acropol.

E r e c h t h e i o n era unŭ edificiu dublu coprinḑind duoe templurĭ: al Minerveĭ Poliade şi al Pandroseĭ fiia luĭ Cecrope, prima preotésă a Minerveĭ. „Erechteŭ dedesse numele seŭ acestuĭ monument, saŭ pentru că ellŭ înălţasse primulŭ altar şi primul templu, saŭ pentru c'acolo fussesse locuinţa şi mormîntul seŭ, dar nic'unul din aceste duoe templurĭ antice n'aŭ fost consecrate luĭ Erechtheŭ, ci avea numaĭ un altar comun cu Néptun. Herodot ḑice că Erechtheion închidea maslinul şi mulţimea, ce Minerva şi Neptun făceaŭ să apăre, când şi disputaŭ possessiunea Atticeĭ. Cecrope care ridicasse cellŭ d'ântĕiŭ ḑidŭ acolo 'şi avea mormîntul. Erechtheŭ înălţă într'acest locŭ consacrat de legende templul Minerveĭ şi stabili acolo Panatheneele al cărăr centru era Erechteion. Tot într'acest templu fu îngropatŭ şi ellŭ lăngŏ Cecrope. Nu se scie nimic maĭ mult despre edificiul primitivŭ; ellŭ a fost cu totul dărămat de Perşĭ, dar maslinul sacru arsŭ pĕnă'n tulpină dede dintr'un vlăstar într'o nópte când intrară învingĕtori în Acropol. Nu se scie curatŭ la ce epocă fu înalţat edificiul actual, cellŭ maĭ elegantŭ modelŭ de arta ionică, dar probabil nu póte fi de căt în secolul luĭ Cimon ş'al luĭ Pericles. Asta era sanctuariul cellŭ maĭ veneratŭ al Athenienilor şi cellŭ d'ântĕiŭ care a fost înălţat după retragerea Persilor: ca şi Parthenon Erechtheion a sufferit multe încĕrcărĭ: aşa în secolul VII a fost transformat în biserică bizantină şi consacrat D i v i n e ĭ Î n ţ e l l e p c i u n ĭ (Ἁγία Σόφια ḑidurile care despărţiaŭ differitele altare fură doborite şi din nuoŭ fu pardosit cu marmoră; maĭ tărḑiŭ turciĭ 'lŭ transformară într'un harem pentru femeele mareluĭ paşa; în timpul resbeluluĭ indipendenţeĭ, tunul turcesc a sfărămat o mare parte din porticul despre nordŭ. Francesiĭ şi Englesiĭ aŭ ridicat maĭ multe colóne şi statue din Acropol şi se află astă-ḑi în museele Luvruluĭ şi cellŭ Britanic.

Erechtheion este un rectanglu avĕnd despre orient unŭ portic ionicŭ compusŭ de 6 colóne dintre care numaĭ una a căḑut. Aste colóne sunt tipul cellŭ maĭ bogatŭ şi cellŭ maĭ elegant de stilul ionic

La porticul septentrional se află o póртă ionică celebră pentru că este unică în lume. Erechtheion construit totŭ de marmoră de Pentelic este primul edificiŭ care a priimit Cariatide. Celle conţinea vechia statue a Minerveĭ ce se credea căḑută din ceriŭ. Astă statuă era făcută de lemnŭ de maslinŭ lucrată grosŭ, dar avea formele corporale ascunse d'un măreţŭ voalŭ cusutŭ

de feciórele atheniene. Camera Minervei n'avea nic'o feréstră. O lampă de aurŭ ardea ḑi şi nópte, festila era de amiantă şi nu se consuma nicĭ o dată. Astă lampă era atârnată d'un palmierŭ (finicŭ) de bronzŭ alle cărui ramurĭ se 'nălţaŭ pĕnă tavan şi ascundea condusul fumuluĭ care eşia pe acoperişŭ. Maĭ era ăncĕ în Cella Minerveĭ un Mercur de lemnŭ din timpul luĭ Cecrop învĕlitŭ în ramurĭ de mirthe ca să'ĭ acopere goliciunea. Templul închidea assemenea diverse ofrande, căteva trofee principale din resbellul medicŭ. Întra în Pandroseion printr'unŭ porticŭ avĕnd o mare pórtă ionică decoratŭ c'o mulţime de ornamente de differite ordine de architectură. Aprópe de Erechtheion se afla duoe statue representănd lupta luĭ Theseŭ cu a taurului de la Marathon şi altele.

Aprópe de Erechtheion roca Acropoluluĭ este maĭ mult rîpósă: d'aicĭ s'aŭ precipitat Aglaura şi Hersa celle duoĕ fiĭ nediscrete alle luĭ Cecrop. Tot aprópe d'acolo se observă o deschidere naturalĕ care comunică cu grotta Aglaureĭ aşieḑată sub ḑidŭ şi prin care Persiĭ petrunseră în citadelă.

La intrarea Acropoluluĭ se află şi acum un mare piedestal pe care sta colosala statue a *Minervei Promachos.* Acest colos avea aprópe 80 piciórе şi întrecea chiar Parthenon în 'nălţime.

Monumentele şi antichităţile d'mpregiurul Acropolului.

Se află împregiurul Acropoluluĭ o mulţime de ruine de antichităţĭ celebre, dintre care nu vom descrie de căt pe celle maĭ insemnate.

La pólele Acropoluluĭ spre resărit şi miaḑăḑi se găsesc căteva remăşiţe din theatrul luĭ Bacchus, ḑiditŭ în a 7-a Olimpiadă (500 anĭ înaintea luĭ Christos) de architecţiĭ Democrat şi Anaxagora şi nu s'a terminat de căt sub domnia luĭ Lycurg. În acestŭ theatru s'a representatŭ cap d'operile dramatice alle luĭ Eschyl, Sophocle, Euripide şi Aristofan, şi dupŏ cum se spune acestŭ theatru ar fi conţinut 30,000 persóne.

La o mică depărtare spre Nord-Est întâlnim templul luĭ Jupiter olimpianu, cellŭ maĭ mare dintre templurile Atheneĭ, aşeḑat pe malul drept al Ilisuluĭ şi din care nu maĭ remăne de căt 16 colóne în ruine. Aste ruine fac un mare effect din causa proporţiunilor colosale, a bogăţieĭ ornamentaţiuneĭ, precumŭ assemenea şi din causa isolăreĭ lor într' astă cămpie gólă şi pustiită, de unde Acropolu şi Parthenon presintă un aspectŭ admirabilĕ. Căt am statŭ în Athena găsiam o plăcere neesprimabile a veni séra la lumina luneĭ să me repaoseḑŭ resemat de vre una dintre colónele acestuĭ templu, şi nu me putém sătura privind atâtea lucrurĭ ce 'mĭ rechiama suvenirul timpilor vechĭ.

În facia acestuĭ templu stă o fóntână celebră în istoria Atheneĭ, ce pórtă numele de: *fóntăna Callirhoe* saŭ *Enneacrunos*; dar astă-ḑi ea nu este de căt o baltă de apă turbure în albia Ilisuluĭ. Acestŭ isvorŭ a sufferit în differite epoce alle istorieĭ, şi chiar în timpiĭ moderni, marĭ variaţiunĭ în volumele şi cualitatea apelor sélle, în urma maĭ multor cutremure de pămĕntŭ. În antichitate ea da cea maĭ bună apă Atheneĭ, aceea care se întrebuinţa esclusivŭ în ceremoniile sacre. Ea avea 9 canalurĭ în rocă: d'acolo numirea de *Enneacrunos.* Se vĕdŭ ăncĕ 7 dintr'aceste găurĭ. Căt pentru Ilisus ellŭ este maĭ tot d'auna uscatŭ într'acest locŭ Pe malul stăng al acestuĭ rîŭ se află *Stada panathenaică*, şi puцin maĭ departe spre resărit era aşieḑat Lyceul luĭ Aristotel, alle căruĭ grădinĭ eraŭ frecuentate de peripateticienĭ. Aicĭ érăşĭ este o vedere admirabil de frumósă. Spre apus de Acropol se află:

Templul luĭ Theseŭ. Acestŭ admirabil monumenŭ de ordinea dorică, este cellŭ maĭ bine conservat nu numaĭ din tóte templurile Atheneĭ şi chiar alle Grecieĭ, ci ăncĕ din tóte acellĕ care ne aŭ remas în Sicilia şi'n Italia. Isolat p'o movilă represintă de departe aspectul cellŭ maĭ majiestosŭ şi cănd se aprópie de dĕnsul se miră găsindu-lŭ atăt de micŭ: nic'un edificiu nu presintă unŭ esemplu maĭ frapantŭ de minunata artĕ cu care ceĭ vechĭ ajjungeaŭ a produce cu elementele celle maĭ simple effecte pline de grandeţe.

Templul luĭ Theseŭ era un *hieron* saŭ templu funerariŭ construit cu marmoră de Pentelic spre a priimi remăşiţele acestuĭ eroŭ, pe care Cimon fiiulŭ luĭ Miltiade, găssisse, dupŏ credinţa unuĭ oracol, în mica insulă Scyros. Este un rectanglu cu 6 colóne la fie-care faciadă şi 13 pe fiecare latură, éră în ăntru se află maĭ multe sculpturĭ şi tablourĭ desfigurate, dintre care unul maĭ

cu sémă pare că represintă celebrul resbellŭ de la Marathon şi apparţiunea fantomeĭ luĭ Theseŭ. Ca şi Parthenon acest templu a încercat multe sufferinţe. În anul 1660 Turciĭ aŭ vrut să 'lŭ dărăme, dar aŭ fost opriţĭ printr'un firman al Sultanuluĭ; astădĭ este un museŭ de anchităţĭ, dintre care maĭ însemnate sunt: o femee şedĕndă şi alta ridicându'ĭ voalu, duoe specimene de arta grecă cea maĭ pură, un Apollon, Esculap, Bacchus etc. Afară din templu aŭ lăssat espuse la aerŭ un sarcofagŭ, scaune de marmoră provenind din areopagŭ şi o mare statue de femee fărŏ capŭ ridicată pe un piedestalŭ. Spre apus de templul luĭ Theseŭ se află collina Nimfelor pe care să înalţă observatorul modernŭ avĕnd o posiţie din celle maĭ poetice.

Areopagu saŭ collina luĭ Mars care era la Athenienĭ aceea ce Capitolul era la Romanĭ, este o rocă ripósă aşiedată între Acropol şi collina Nimfelor. P'acéstă collină se afla celebrul *tribunal* care se urcă la timpul luĭ Cecrop, unde Mars a justificat omorul fiiuluĭ luĭ Neptun şi Orest p'al mumeĭ sélle. Judecătoriĭ areopaguluĭ se alegeaŭ dintre primele familiĭ atheniene şi eraŭ numiţĭ pe viaţă; eĭ nu se adunaŭ de cât nóptea.— Înaintea areopaguluĭ sf. Pavel a făcut faimosul discurs asupra Dumnedeuluĭ neconoscut. Se vĕdŭ şi astă-dĭ săpate în rocă maĭ multe trepte de scară şi scaune de marmoră.

Pnyxu unde se ţinea adunarea populariă a Athenienilor este p'o collină care urmédă spre sud-vest de areopagŭ. Aicĭ era tribuna unde declamaŭ. Eschin şi Demosthene şi se urcă la epoca cellor 30 de *tiranĭ* Tot coprinsulŭ acesteĭ tribune d'o mare majestate, era aşiedat ast-felŭ, ca oratorul să fiă cu facia spre Acropol şi înălţat p'un piedestal d'asupra poporuluĭ, de unde vocea luĭ putea să descindă asupra mulţimeĭ attentive şi passionate. Tecstul luĭ Plutarc ne spune că vechiul Pnyx, tribuna vecheĭ Athene, era dirigeat de partea măreĭ şi'n tótă lungimea collineĭ se găsesc urme de vechĭ locuinţe. Nu departe de Pnyx se află o cavernă sepulcralĕ care se crede că este mormĕntul luĭ Cimon.

Tot în prelungirea collineĭ muselor, despărţite numaĭ prin drumul care duce la Pireŭ, se află treĭ camere sutterane sepate în rocă şi avĕnd intrarea şi ferestrile în facia Acropoluluĭ. Aicĭ se dice c'a fost închisórea luĭ Socrat.

Vîrful acesteĭ colline este ocupat de mormĕntul luĭ Philopappos unde staŭ şi acum ruinile unuĭ vastŭ monument înălţat în onórea acestuĭ bărbatŭ. D'aicĭ fiind maĭ la aceeiaşĭ înălţime ca şi Acropolu se vede Parthenon sub cellŭ maĭ frumos aspectŭ.

Didurile Athneĭ ce am urmat de la drumul Pireuluĭ pĕnă la malurile Ilisuluĭ treceaŭ acest rîŭ şi ajjungeaŭ pĕnă la collina Stadeĭ şi cuartierul Agreĭ, pe urmă se dirigeaŭ spre póleluĭ munteluĭ Lycabett, aprópe de universitate şi ocolia ast-fel oraşul, şi se întorcea éraşĭ la drumul Pireuluĭ aprópe de monastirea Hagia Triada. Aicĭ se afla în antichitate pórta Dipylon ce purta şi numele de Ceramic şi in vecinătatea pórteĭ sacre. Ceramica era la Athena ceea ce Corso este la Roma, strada cea maĭ largă şi cuartierul cellŭ maĭ bogat pleca de la acéstă pórtă şi străbătea Athena antică. Calea sacră pleca de la Templul luĭ Theseŭ şi ducea la Eleusis. Academia, acéstă renumită grădină împodobită de Hipparc pe urmă de Cimon şi unde se aduna scóla filosofică a luĭ Platon era aşiedată in acciaşĭ direcţiune la 6—8 stade (1000—1500 metri) de la pórta Dipylon către pădurea de maslinĭ ce se întindea în lungul Cefiseĭ. Când visitam tóte acestea mĕ transportam în timpiĭ ceĭ vechĭ aĭ istorieĭ grecilor şi nu mĕ putém sătura admirând geniul lor. În numĕrul viitor voiŭ descrie escursiunea ce am făcut în muntele Hymett si la grotta de la Pentelic.

A.

Comunicaţiunĭ sciinţifice micĭ.

Unŭ Meteorŭ curiosŭ. La unŭ locŭ în Ungaria s'a arătat dĕunădĭ dioa, unŭ meteor curiosŭ, care s'a presentat ca luna plină strelucitóre în medul nopţiĭ.

Unŭ copil estraordinarŭ, artist călĕtoresse acum; acest copil are vârsta de 5 $^1/_2$ anĭ, născut în polonia, este deja unŭ virtuos pe vióră şi piano, compune frumóse piese micĭ musicale, fără d'a sci note.

Imprimeria Naţională a luĭ St. Rasidescu.